แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

GUIDELINES FOR DEVELOPING RESULTS-ORIENTED LEADERSHIP BASED ON BUDDHIST PRINCIPLES OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE SURIN PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

เขตธนา มุ่งสันติ[1], กชภัทร์ สงวนเครือ[2] และสนุก สิงห์มาตร[3]
Khetthana Mungsanti[1] Kotchaphat Sanguankhruea[2] and Sanook Singmart[3]
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Educational Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya,
University Roiet Buddhist College[1-3]
E-mail: khattanamungsanti@gmail.com[1]

ได้รับบทความ: 14 เมษายน 2569; **แก้ไขบทความ**: 25 มิถุนายน 2569; **ตอบรับตีพิมพ์**: 25 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 2) ศึกษาวิธีพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 และ 3) เสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ค่าความเชื่อมั่น 0.924 การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 168 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan และคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพภาวะแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = 2.23) เมื่อจำแนกตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ($\bar{X}$ = 4.96 , S.D 0.24) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.36) ตามด้วย ด้านการประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.92, 0.36) ด้านการให้รางวัลตอบแทน ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = 0.39) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.40) และ ด้านการกระจายอำนาจ ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. 0.51)

2) วิธีพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรม พบว่า ควรบูรณาการหลักพุทธธรรมสัปปุริสธรรม 7 กับการบริหารสมัยใหม่ โดยเน้นการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การใช้ข้อมูล

ในการตัดสินใจ การสร้างความร่วมมือ การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมได้รับการประเมินความเหมาะสมในระดับมาก สามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร เพื่อขับเคลื่อนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควบคู่กับคุณธรรมได้อย่างเหมาะสมในบริบทสถานศึกษา ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการประเมินผล 4) ด้านการให้รางวัลตอบแทน 5) ด้านการกระจายอำนาจ 6) ด้านการพัฒนาบุคลากร

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา, ภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์, หลักพุทธธรรม

Abstract

This research entitled “Guidelines for Developing Results-Oriented Leadership Based on Buddhist Principles of School Administrators under the Surin Primary Educational Service Area Office 1” aimed to: (1) study the current state of results-oriented leadership among school administrators under the Surin Primary Educational Service Area Office 1; (2) examine methods for developing results-oriented leadership based on Buddhist principles; and (3) propose guidelines for developing results-oriented leadership based on Buddhist principles for school administrators under the Surin Primary Educational Service Area Office 1. The reliability coefficient of the research instrument was 0.924. This study employed a mixed-methods research design. The sample consisted of 168 school administrators and teachers, with the sample size determined using the Krejcie and Morgan table and selected through simple random sampling. Research instruments included questionnaires, interview forms, and appropriateness assessment forms. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, as well as content analysis. The research findings were as follows:

1) The overall state of results-oriented leadership among school administrators was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.91). The highest-rated aspect was motivation building ($\bar{x}$ = 4.96), followed by personnel development ($\bar{x}$ = 4.93), evaluation ($\bar{x}$ = 4.92), rewards and compensation ($\bar{x}$ = 4.91), strategic planning ($\bar{x}$ = 4.89), and decentralization ($\bar{x}$ = 4.85).

2) The methods for developing results-oriented leadership based on Buddhist principles emphasized integrating the Seven Principles of a Virtuous Person (Sappurisadhamma 7) with modern management practices, focusing on strategic planning, data-driven decision-making, collaboration, motivation building, and

personnel development in order to enhance administrative effectiveness and educational achievement.

3) The proposed guidelines for developing results-oriented leadership based on Buddhist principles were evaluated at a high level of appropriateness. The guidelines can be applied as a framework for developing administrators' leadership to promote educational achievement alongside moral and ethical values. The proposed guidelines consisted of six aspects: strategic planning, motivation building, evaluation, rewards and compensation, decentralization, and personnel development.

Keywords: Guidelines for Developing, Results-Oriented Leadership, Buddhist Principles

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน ระบบการศึกษาในประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การพัฒนาผู้นำโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการสร้างความยั่งยืนทางการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมุ่งหวังให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่สูงขึ้น แต่อย่างไรก็ดี ภาวะผู้นำที่มีคุณธรรมและมีจิตใจที่มุ่งพัฒนาผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญ และหลักพุทธธรรมสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างผู้นำโรงเรียนที่มีจริยธรรม และสามารถนำพาโรงเรียนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ดังที่ สุรพงษ์ มาลาม (2566: 166 - 178) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การสร้างการรับรู้ด้วยตนเอง การรับรู้หรือการรู้จัก (Awareness) เป็นการหยั่งลึกหรือการเข้าใจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง 2) การสร้างวินัยให้ตนเองสร้างวินัยให้ตนเอง (Self- Discipline) เป็นการปฏิบัติตนด้วยการควบคุมตนเอง 3) การพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาประสบการณ์ และการให้การแนะนำ ประกอบกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดให้จัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 และเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาการศึกษามากมาย การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในเขตนี้ยังคงเป็นประเด็นที่ต้องการการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการนำหลักพุทธธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในทุกด้านของการศึกษาที่มีคุณภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้เล็งเห็นความสำคัญของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในด้านการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์จะสามารถนำพาโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จที่มีคุณภาพได้ การใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาผู้นำสามารถเสริมสร้างคุณสมบัติที่สำคัญ เช่น ความเมตตา การเข้าใจผู้อื่น การเสริมสร้างแรงจูงใจ และการตัดสินใจที่มีจริยธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะช่วยพัฒนาผู้นำโรงเรียนให้สามารถบริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเป็นหลัก ซึ่งมีโรงเรียนจำนวนมากที่ต้องการการพัฒนาในหลายด้าน การเสริมสร้างภาวะผู้นำ ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรม จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ เนื่องจากสามารถช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการโรงเรียนที่มุ่งเน้นการสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับของศิรประภา นักทำนา (2568: 12 - 21) ได้ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเครือข่ายความร่วมมือตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมร่วมกับกระบวนการบริหารสมัยใหม่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสร้างความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในองค์กร ส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและระบบการศึกษาได้อย่างเหมาะสมจำเป็นต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีปัญญา รู้จักครองตน ครองคน และครองงาน อันจะนำไปสู่การบริหารองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาและพัฒนาแนวทางภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมจะช่วยให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาผู้นำโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยการนำหลักธรรมที่เน้นการมีสติและปัญญามาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียน ทั้งยังช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ส่งเสริมการพัฒนาและการเรียนรู้ของบุคลากร ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในระยะยาว การวิจัยเรื่องนี้จึงมีความสำคัญในการค้นหาวิธีการและแนวทางการพัฒนาผู้นำโรงเรียนที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการโรงเรียน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 และสามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนาในระดับชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1
2. เพื่อศึกษาวิธีพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งบูรณาการองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่กับหลักพุทธธรรม เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางการศึกษาในปัจจุบัน ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่บุคคลใช้อิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานและนำองค์การไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการศึกษาภาวะผู้นำจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบสำคัญ 3 มิติ ได้แก่ ผู้นำ ผู้ตาม และสถานการณ์ ซึ่งล้วนมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลของการบริหารองค์กร (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2555: 108) สำหรับภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นแนวคิดการบริหารที่มุ่งเน้นผลลัพธ์และความสำเร็จขององค์การ โดยพิจารณาจากผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด แนวคิดดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ซึ่งให้ความสำคัญกับความประหยัด (Economy) ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และความมีประสิทธิผล (Effectiveness) เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและเกิดความคุ้มค่าสูงสุดในการใช้ทรัพยากรขององค์กร ในส่วนของหลักพุทธธรรม พระพุทธศาสนาเป็นแหล่งองค์ความรู้ที่มุ่งพัฒนามนุษย์ทั้งด้านความคิด พฤติกรรม และการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสม โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่สามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง คือ พุทธวิทยา ซึ่งใช้พระพุทธศาสนาเป็นฐานและนำศาสตร์สมัยใหม่มาอธิบายเสริม และธรรมวิทยา ซึ่งใช้ศาสตร์สมัยใหม่เป็นฐานแล้วนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพิ่มเติม (พระครูปฐมธีรวัฒน์ (บัญชา เทียนทอง), 2563: 486) การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาภาวะผู้นำ ประกอบด้วย ธัมมัญญุตา (รู้เหตุ) อัตถัญญุตา (รู้ผล) อัตตัญญุตา (รู้ตน) มัตตัญญุตา (รู้ประมาณ) กาลัญญุตา (รู้กาล) ปริสัญญุตา (รู้ชุมชน) และปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล) ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารสามารถบริหารตน บริหารคน และบริหารงานได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ขององค์กรอย่างยั่งยืน สำหรับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่กำกับ ดูแล และส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่รับผิดชอบ ทั้งด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และการบริหารทั่วไป เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1, 2568) จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์กรอบแนวคิดการวิจัยโดยบูรณาการองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 6 ด้าน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การประเมินผล การให้รางวัลตอบแทน การกระจายอำนาจ และการพัฒนาบุคลากร เข้ากับหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ จากหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้ดังภาพที่ 1

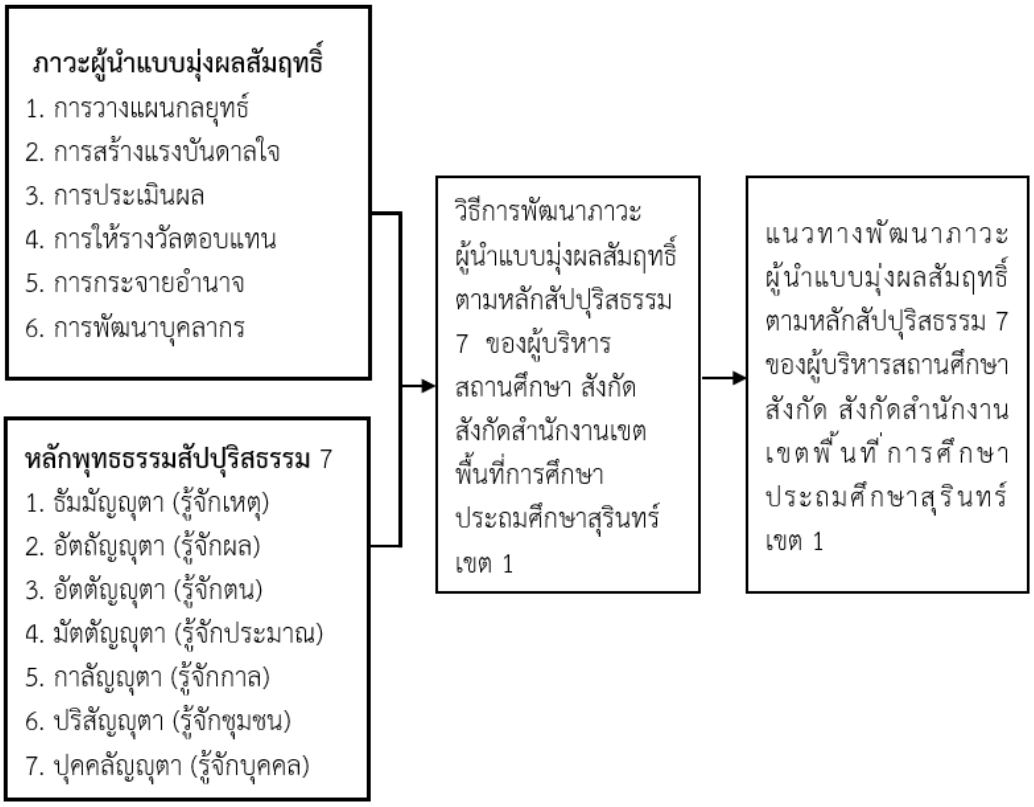

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยดำเนินการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 จำนวน 280 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 168 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 สภาพภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนกลยุทธ์

2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการประเมินผล 4) ด้านการให้รางวัลตอบแทน 5) ด้านการกระจายอำนาจ และ 6) ด้านการพัฒนาบุคลากร

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถาม แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล จากนั้นดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง รวบรวมแบบสอบถามคืนและตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 10 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ครอบคลุมประเด็นการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ได้แก่ ธัมมัญญุตา อัตถัญญุตา อัตตัญญุตา มัตตัญญุตา กาลัญญุตา ปริสัญญุตา และปุคคลัญญุตา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง พร้อมบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและบันทึกเสียง จากนั้นตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและถอดความเพื่อการวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดหมวดหมู่ข้อมูล สังเคราะห์ประเด็นสำคัญ และพัฒนาเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรม

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นสภาพภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยภาพรวม

สภาพภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$=	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการวางแผนกลยุทธ์	4.89	0.40	มากที่สุด	5
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.96	0.24	มากที่สุด	1
3. ด้านการประเมินผล	4.92	0.38	มากที่สุด	3

4.	ด้านการให้รางวัลตอบแทน	4.91	0.39	มากที่สุด	4
5.	ด้านการกระจายอำนาจ	4.85	0.51	มากที่สุด	6
6.	ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.93	0.31	มากที่สุด	2
	โดยภาพรวม	4.91	2.23	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = 2.23) เมื่อจำแนกตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ($\bar{X}$ = 4.96 , S.D 0.24) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.36) ตามด้วย ด้านการประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.92, 0.36) ด้านการให้รางวัลตอบแทน ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = 0.39) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.40) และ ด้านการกระจายอำนาจ ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. 0.51) ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องมาจาก ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจที่สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBEC) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารมีการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้และหลักสูตรพิเศษ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ขณะเดียวกันยังให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ และสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ปกครอง ด้านการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารส่งเสริมการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ผู้บริหารส่วนใหญ่นำหลักพุทธธรรมสัปปุริสธรรม 7 มาใช้ในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการ รู้เหตุ รู้ผล รู้จักบุคคล และรู้จักกาลเทศะ ซึ่งช่วยให้การบริหารงาน มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในองค์กร ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียน ผู้บริหารทุกคนให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อผู้เรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการมาโรงเรียนและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครอง ผู้บริหารบางคนใช้การพัฒนาห้องปฏิบัติการและห้องเรียนพิเศษเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ของการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ด้านบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครู ผู้บริหารส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาครูผ่านการส่งเข้าร่วมอบรมและการจัดกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพภายในโรงเรียน โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาทำงานร่วมกัน ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารทุกคนมีการกำกับติดตามการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่นำหลักพุทธธรรม ได้แก่ สัปปุริสธรรม 7 มาใช้โดยตรงในการบริหารจัดการ โดยยึดหลักการรู้จักบุคคล รู้เหตุ รู้ผล และรู้จักกาลเทศะ ซึ่งส่งผลให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างรอบคอบเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และเอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสถานศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบ

มุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรม มีลักษณะเป็นการผสมผสานระหว่างการบริหารเชิงนโยบาย คือ การมุ่งเน้นผลลัพธ์ทางการศึกษาและการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิธีพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมเป็นการบูรณาการระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อมุ่งสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้บริหารให้ความสำคัญกับการใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและบุคลากร ด้านแนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำ พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่าควรใช้หลักพุทธธรรมควบคู่กับเครื่องมือบริหารสมัยใหม่ เช่น การวางแผนกลยุทธ์ การบริหารตามวงจร PDCA และการใช้ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อให้การบริหารงานเกิดผลสัมฤทธิ์และลดความขัดแย้งภายในองค์กร ขณะที่การทำงานร่วมกับชุมชน ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการคำนึงถึงบริบทของโรงเรียนและชุมชน โดยอาศัยหลักการรู้จักบุคคล รู้เหตุ และรู้กาลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 นอกจากนี้ ผู้บริหารยังตระหนักถึงความสำคัญของการมีสติ สมาธิ และการไตร่ตรองก่อนตัดสินใจ เพื่อให้สามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งใช้หลักเมตตา ความเข้าใจ และการให้โอกาสในการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากร ควบคู่กับการสร้างความก้าวหน้าและความมั่นคงในวิชาชีพ เพื่อให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กรและปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ จากผลการวิจัย ผู้วิจัยเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ที่เน้นการใช้ข้อมูลและการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการประเมินผลที่ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และความเป็นธรรม ด้านการให้รางวัลตอบแทนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของบุคลากร ด้านการกระจายอำนาจที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงาน และด้านการพัฒนาบุคลากรที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

จากการศึกษาสภาพภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมโดยบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม ๗ ได้แก่ ธัมมัญญุตา อัตถัญญุตา อัตตัญญุตา มัตตัญญุตา กาลัญญุตา ปริสัญญุตา และปุคคลัญญุตา เข้ากับองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ๖ ด้าน ประกอบด้วย ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการประเมินผล ด้านการให้รางวัลตอบแทน ด้านการกระจายอำนาจ และด้านการพัฒนาบุคลากร ผลการสังเคราะห์แนวทาง พบว่า **1) ด้านการวางแผนกลยุทธ์** ผู้บริหารควรใช้ข้อมูลสารสนเทศและการวิเคราะห์สภาพปัญหาเป็นฐานในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแผนกลยุทธ์ โดยยึดหลักธัมมัญญุตา (รู้เหตุ) อัตถัญญุตา (รู้ผล) และกาลัญญุตา (รู้กาล) เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง **2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ** ผู้บริหารควรคำนึงถึงความแตกต่าง

ระหว่างบุคคลตามหลักปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล) ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วม เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและมีความผูกพันต่อองค์กร **3) ด้านการประเมินผล** ผู้บริหารควรพัฒนาระบบการประเมินผลที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานและคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ประกอบการตัดสินใจ และยึดหลักธัมมัญญุตา (รู้เหตุ) และอัตถัญญุตา (รู้ผล) เพื่อให้การประเมินสะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริงและนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง **4) ด้านการให้รางวัลตอบแทน** ผู้บริหารควรดำเนินการยกย่องชมเชยและให้รางวัลแก่บุคลากรอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงหลักมัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ) และปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล) เพื่อสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน **5) ด้านการกระจายอำนาจ** ผู้บริหารควรมอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดของบุคลากร โดยยึดหลักปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล) และปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารงานและการรับผิดชอบร่วมกันภายในองค์กร **6) ด้านการพัฒนาบุคลากร** ผู้บริหารควรส่งเสริมการพัฒนาตนเองและบุคลากรอย่างต่อเนื่องตามหลักอัตตัญญุตา (รู้จักตน) สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาวิชาชีพ และการเปิดรับข้อเสนอแนะ เพื่อยกระดับศักยภาพของบุคลากรและคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ เมื่อนำแนวทางดังกล่าวไปประเมินความเหมาะสมโดยผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 168 คน พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.52) โดยด้านปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.55) รองลงมา ได้แก่ ธัมมัญญุตา (รู้เหตุ) ($\bar{x}$ = 4.51) และกาลัญญุตา (รู้กาล) ($\bar{x}$ = 4.50) สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นได้รับการยอมรับจากผู้บริหารและครูผู้สอน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

สภาพภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก จำแนกตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นในระดับสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการให้รางวัลตอบแทน ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และ ด้านการประเมินผล นอกจากนั้น การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดทำและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษารายปีให้สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัดและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อผู้เรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการมาโรงเรียนและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครอง ผู้บริหารบางคนใช้การพัฒนาห้องปฏิบัติการและห้องเรียนพิเศษเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ของการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครู ผู้บริหารส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาครูผ่านการส่งเข้าร่วมอบรมและการจัดกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มครูผู้สอนร่วมกัน การนิเทศ กำกับ

ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารทุกคนมีการกำกับติดตามการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยพระปลัดณรงค์ธรรม กตธมฺโม (หงษ์สิบสอง) พระราชวชิรเมธี (วีระ วรปญฺโญ) และวรกฤต เถื่อนช้าง (2563: 75 - 82) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคเหนือตอนล่าง” พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของโชติกา ศิริบุญ พระครูวิรุฬห์สุตคุณ และอินถา ศิริวรรณ (2566: 21 - 40) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิธีพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

ผลการวิจัยวิธีพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า เป็นการบูรณาการระหว่างการยึดหลักพุทธธรรมเป็นฐานกับการบริหารจัดการที่มุ่งสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่สามารถตรวจสอบและประเมินได้ ผู้บริหารเห็นว่าหลักพุทธธรรมโดยเฉพาะหลักสัปปุริสธรรม 7 มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมทัศนคติ วิธีคิด และพฤติกรรมความเป็นผู้นำให้มีความรอบคอบ มีเหตุมีผล และคำนึงถึงบุคลากร และบริบทของสถานศึกษา โดยมีวิธีพัฒนาภาวะผู้นำได้ ดังนี้ 1) แนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำ พบว่า ผู้บริหารมีมุมมองการพัฒนาที่แตกต่างกันตามบริบทและขนาดของโรงเรียน และใช้หลักพุทธธรรมเป็นกลไกเสริม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น ลดความขัดแย้ง และสร้างความร่วมมือในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ พระปลัดณรงค์ธรรม กตธมฺโม (หงษ์สิบสอง) พระราชวชิรเมธี (วีระ วรปญฺโญ) และ วรกฤต เถื่อนช้าง (2563: 75 - 82) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคเหนือตอนล่าง พบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมควรเป็นกระบวนการที่มีโครงสร้างชัดเจน ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นฐาน และมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการบริหารงานทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านงานบริหารทั่วไป ซึ่งช่วยให้การบริหารมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และบรรลุเป้าหมายขององค์กร 2) การทำงานร่วมกับชุมชน พบว่า การพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทของโรงเรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนขนาดเล็ก มีความได้เปรียบด้านความใกล้ชิดกับชุมชน ทำให้การประสานงานและการสร้างความร่วมมือต้องอาศัยความไว้วางใจเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ โชติกา ศิริบุญ พระครูวิรุฬห์สุตคุณ และอินถา ศิริวรรณ (2566: 185 - 194) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งผู้วิจัย ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรและสัปปุริสธรรม 7 ช่วยเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม และความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การปรับตัวและแก้ไขปัญหาของผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า ผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญ 3 ประการ คือ มีสติสมาธิ และการไตร่ตรองก่อนตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม การบริหารจัดการในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนจำเป็นต้องอาศัยปัญญาควบคู่กับการมีสติ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธรรมาภิสมัย วุฒิชัย เยาวโพธิ์ และขวัญใจ แก้วแสง (2565: 438 - 458) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง

“ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักพุทธธรรมในยุค New Normal” ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่นำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการครองตน ครองคน และครองงานจะสามารถบริหารองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ลดความขัดแย้ง และสร้างความสามัคคีในองค์กร 4) การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน พบว่า การนำหลักพุทธธรรม เช่น ความเมตตา ความเข้าใจ และการให้โอกาสมาใช้ในการบริหารงานช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงาน มีความตั้งใจและบรรยากาศในการทำงานดีขึ้นทำให้บุคลากรเกิดความสมัครใจและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

วัตถุประสงค์ที่ 3 การเสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 ได้แก่ ธัมมัญญุตา อัตถัญญุตา อัตตัญญุตา มัตตัญญุตา กาลัญญุตา ปริสัญญุตา และปุคคลัญญุตา เข้ากับองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 6 ด้าน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การประเมินผล การให้รางวัลตอบแทน การกระจายอำนาจ และการพัฒนาบุคลากร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยทั้งศาสตร์การบริหารสมัยใหม่และหลักคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาควบคู่กัน เพื่อให้ผู้บริหารสามารถบริหารตนเอง บริหารบุคลากร และบริหารองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิรประภา นักทำนา (2568: 12 - 21) ได้ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเครือข่ายความร่วมมือตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมร่วมกับกระบวนการบริหารสมัยใหม่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสร้างความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในองค์กร ส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและระบบการศึกษาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ ความสามัคคี และความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของกัลยาณี ภาคอัต (2560: 336 - 348) ได้อธิบายว่า ภาวะผู้นำเชิงเครือข่ายเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างความร่วมมือระหว่างบุคคลและหน่วยงาน โดยเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการพัฒนางานร่วมกัน อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรและการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน นอกจากนี้แล้วยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยวัฒน์ สมนึก และคณะ (2565: 241 - 256) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำในสถานศึกษาควรมุ่งส่งเสริมการกระจายอำนาจ การสร้างทีมงาน การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ และช่วยให้องค์กรมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เมื่อนำแนวทางที่สังเคราะห์ขึ้นไปประเมินความเหมาะสม พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.52) โดยเฉพาะด้านปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล) ธัมมัญญุตา (รู้เหตุ) และกาลัญญุตา (รู้กาล)

ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารและครูผู้สอนให้ความสำคัญกับการเข้าใจศักยภาพของบุคลากร การตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล และการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นการบริหารสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ควบคู่กับการยึดหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ เพื่อสร้างความร่วมมือลดความขัดแย้งและส่งเสริมการทำงานร่วมกันภายในสถานศึกษาสภาพภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้การปรับปรุงหลักสูตรและการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการบริหารงานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ยังสะท้อนถึงการบริหารที่เน้นการรู้เหตุ รู้ผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ดังภาพที่ 2 - 3

ภาพที่ 2 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7

ภาพที่ 3 การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบูรณาการตามหลักพุทธธรรมสัปปุริสธรรม 7 กับการบริหารจัดการสมัยใหม่

สรุป

ผลการวิจัยพบว่า สภาพภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.91) ทั้งนี้ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.96) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.93) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกระจายอำนาจ ($\bar{X}$ = 4.85) สำหรับวิธีพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรม พบว่า เป็นการบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 ร่วมกับการบริหารสมัยใหม่ โดยมุ่งเน้นการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ การสร้างความร่วมมือ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรม จำนวน 6 ด้าน ดังนี้ 1) การวางแผนกลยุทธ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การประเมินผล 4) การให้รางวัลตอบแทน 5) การกระจายอำนาจ และ 6) การพัฒนาบุคลากร ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.52) และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ด้านการกระจายอำนาจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.85) แม้จะอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดของบุคลากรให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และบริหารงาน เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบร่วมกันและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสถานศึกษา

2. ด้านการวางแผนกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยรองจากด้านที่มีค่าต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.89) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาการวางแผนเชิงกลยุทธ์โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศ ผลการประเมิน และบริบทของสถานศึกษาเป็นฐานในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

3. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรม พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.52) ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 ควรนำแนวทางไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้บริหาร โดยบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 ร่วมกับกระบวนการบริหารสมัยใหม่ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานและคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนกำกับติดตามผล หรือ การวิจัยเปรียบเทียบ เพื่อยืนยันผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรมในบริบทของสถานศึกษาระดับอื่น หรือในสังกัดหน่วยงานทางการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและขยายองค์ความรู้ให้ครอบคลุมบริบทที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระจายอำนาจและการวางแผนกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น เพื่อให้ได้แนวทางพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

3. ควรดำเนินการวิจัยเชิงทดลองหรือวิจัยและพัฒนา เพื่อศึกษาประสิทธิผลของแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น รวมทั้งพัฒนาเป็นรูปแบบหรือคู่มือที่มีตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กัลยาณี ภาคอัต. (2560). ภาวะผู้นำเชิงเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(4),* 336-348.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: บริษัท วี.พริ้นท์ (1991) จำกัด.

โชติกา ศิริบุญ และคณะ. (2566). การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารบัณฑิตศาส์น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 21(2), 21-40.*

ปิยวัฒน์ สมนึก และคณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 7(2),* 241-256

พระครูธรรมาภิสมัย และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษาตามหลักพุทธธรรมในยุค New Normal. *วารสารจิตวิทยาพุทธศาสตร์ประยุกต์เพื่อสังคม, 8(2), 438-458.*

พระปลัดณรงค์ธรรม กตธมฺโม (หงษ์สิบสอง) และคณะ. (2563). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคเหนือ ตอนล่าง. *Journal of Graduate Review Nakhon Sawan Buddhist College, 8(2), 75-82.*

พระครูปฐมธีรวัฒน์ (บัญชา เทียนทอง). (2563). การบูรณาการเชิงพุทธกับการบริหาร.*วารสารศิลปะศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ, 2(2),* 486.

มยุรี เตยะราชกุล. (2567). การบูรณาการหลักพุทธศาสนาและกระบวนการจัดการขยะแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ : กรณีศึกษาวัดในพุทธศาสนา. *Journal of Buddhist Innovation Review, 5(1),* 75-86.

ศิรประภา นักทำนา. (2568). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเครือข่ายความร่วมมือตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิจัยนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี, 3(3),* 12-21.

สุรพงษ์ มาลาม. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 24(1), 166-178.*

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. (2568). *ข้อมูลพื้นฐาน.* สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2569 เข้าถึงได้จาก https://www.srn1.go.th/